

מסכת סוכה פרק ד

(מב,ב) משנה: לולב וערבה, ששה ושבעה; ההלל והשמחה, שמונה; סוכה וניסוך המים, שבעה; החליל, חמשה וששה; לולב שבעה כיצד? יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, לולב שבעה. ושאר כל הימים, ששה; ערבה שבעה כיצד? יום השביעי של ערבה שחל להיות בשבת, ערבה שבעה. ושאר כל הימים, ששה

מצות לולב כיצד? יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, מוליכין את לולביהן להר הבית, והחזנין מקבלין מהן, וסודרין אותן על גבי איצטבא. והזקנים מניחין את שלהן בלשכה. ומלמדן אותם לומר: "כל מי שמגיע לולבי לידו, הרי הוא לו במתנה". למחר משכימין ובאין, והחזנין זורקין אותם לפניהם. והן מחטפין ומכין איש את חברו. וכשראו בית דין שבאו לידי סכנה, התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו

גמרא: {אמאי?! טלטול בעלמא הוא, ולידחי שבת?!} אמר **רבה:** גזרה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד, **(מג,א)** ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים! והיינו טעמא דשופר, והיינו טעמא דמגילה! {אי הכי, יום ראשון נמי?!} אראשון, הא תקינו ליה רבנן בביתו! {התינח אחר תקנה - קודם תקנה, מאי איכא למימר?!} | אלא ראשון, דאיתיה מן התורה בגבולין, לא גזרו בהו רבנן - הנך, דליתנהו מן התורה בגבולין, גזרו בהו רבנן! {אי הכי, האידנא נמי?!} אנן לא ידעינן בקיבועא דירחא! {אינהו, דידעי בקיבועא דירחא, לידחו?!} | אין הכי נמי! דתנן חדא: ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, כל העם מוליכין את לולביהן להר הבית, ותנן אידך: לבית הכנסת - שמע מינה: כאן בזמן שבת המקדש קיים, כאן בזמן שאין בית המקדש קיים - שמע מינה!

דאיתיה מן התורה בגבולין, מנא לן? דתניא: (ויקרא כג) "ולקחתם" - שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד; "לכם" - משלכם - להוציא את השאול ואת הגזול; "ביום" - ואפילו בשבת; "ראשון" - אפילו בגבולין; "הראשון" - מלמד שאינו דוחה אלא יום טוב הראשון בלבד

אמר מר: "ביום" - ואפילו בשבת - {מכדי טלטול בעלמא הוא, איצטריך קרא למישרי טלטול?!} אמר **רבא:** לא נצרכא אלא למכשירי לולב, ואליבא דהאי תנא, דתניא: לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת, דברי ר' אליעזר! {מאי טעמא דר' אליעזר? אמר

קרא: "ביום" - ואפילו בשבת!

{ורבנן, האי "ביום" מאי עבדי ליה? כמיבעי ליה: "ביום" - ולא בלילה! }זר' אליעזר, "ביום" - ולא בלילה, מנא ליה? אנפקא ליה מסיפא דקרא: (ויקרא כג) "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים" - ימים, ולא לילות! }ורבנן: אי מהתם, הוה אמינא: לילך "ימים" "ימים" מסוכה - מה להלן, ימים, ואפילו לילות - אף כאן נמי, ימים, ואפילו לילות!

{וסוכה גופה מנלן? }דתנו רבנן: (ויקרא כג) "בסוכות תשבו שבעת ימים" - "ימים" - ואפילו לילות! }אתה אומר "ימים" - ואפילו לילות, או אינו אלא "ימים" - ולא לילות? - ודין הוא! נאמר כאן "ימים" ונאמר בלולב "ימים" - מה להלן, ימים ולא לילות, אף כאן, ימים ולא לילות! - או כלך לדרך זו - נאמר כאן "ימים", ונאמר במלואים "ימים" - מה להלן, ימים ואפילו לילות, אף כאן, ימים ואפילו לילות!?

אנראה למי דומה: דנין דבר שמצותו כל היום מדבר שמצותו כל היום, ואל יוכיח דבר שמצותו שעה אחת! - או כלך לדרך זו: דנין דבר שמצותו לדורות מדבר שמצותו לדורות, ואל יוכיחו מלואים, שאין נוהגין לדורות! אתלמוד לומר: **(מגב)** "תשבו" "תשבו" לגזרה שוה - נאמר כאן: "תשבו", ונאמר במלואים: (ויקרא ח) "תשבו" - מה להלן, ימים ואפילו לילות - אף כאן, ימים ואפילו לילות!

{ערבה שבעה כיצד? יום השביעי של ערבה שחל להיות בשבת, ערבה שבעה. ושאר כל הימים, ששה -- }ערבה בשביעי, מאי טעמא דחיא שבת? אמר ר' יוחנן: כדי לפרסמה שהיא מן התורה! }אי הכי, לולב נמי לידחי, כדי לפרסמו שהוא מן התורה! }אלולב, גזרה משום דרבה! }אי הכי, ערבה נמי נגזור! }אערבה, שלוחי בית דין מייתי לה - לולב, לכל מסור! }אי הכי, כל יומא נמי לידחי! }אתי לפקפוקי בלולב! }ולידחי ביום טוב ראשון! }אלא מוכחא מלתא - אמרי: לולב הוא דקא דחי! }ולידחי בחד מהנד? }כיון דקא מפקת לה מראשון, אוקמה אשביעי! }אי הכי, האידנא נמי לידחי! }אנן לא ידעינן בקיבועא דירחא }אינהו דידיעי בקיבועא דירחא, לידחי! }ככי אתא בר **הדיא** אמר: לא איקלע! }ככי אתא רבין וכל נחותי, אמרי: איקלע ולא דחי! }ואלא קשיא! אמר **רב יוסף**: מאן לימא לן דערבה בנטילה? דלמא בזקיפה! }איתיביה **אביי**: לולב וערבה ששה ושבעה - מאי? לאו כלולב - מה לולב, בנטילה, אף ערבה,

מתברת סוכה - ד

בנטילה!?! כמידי איריא! הא כדאיתיה והא כדאיתיה! {איתיה
אביי: בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואותו היום שבע
פעמים - מאי? לאו בערבה?! כלא! בלולב! {והא אמר **רב נחמן**
אמר **רבה בר אבוא**: בערבה?! אמר ליה: הוא אמר לך בערבה,
ואנא אמינא בלולב!

אתמר: ר' **אלעזר** אומר: בלולב. **רב שמואל בר נתן** אמר ר' **חנינא**:
בערבה. וכן אמר **רב נחמן** אמר **רבה בר אבוא**: בערבה

אמר ליה **רבא לרב יצחק בריה דרבה בר בר חנה בר אוריא**: תא
ואימא לך מלתא מעליתא דהוה אמר אבוך: הא דתנן: כל היום
מקיפין את המזבח פעם אחת, ואותו היום מקיפין את המזבח
שבע פעמים - הכי אמר אבוך משמיה דר' **אלעזר**: בלולב

{איתיה: לולב דוחה את השבת בתחלתו, וערבה בסופו. פעם
אחת חל שביעי של ערבה להיות בשבת, והביאו מרביות של ערבה
מערב שבת, והניחום בעזרה. והכירו בהן בייתוסין, ונטלום
וכבשום תחת אבנים. למחר הכירו בהן עמי הארץ, ושמטום
מתחת האבנים, והביאום הכהנים וזקפום בצידי המזבח - לפי
שאינן בייתוסין מודים שחיבוט ערבה דוחה את השבת - אלמא
בנטילה היא - תיובתא!

{ואלא נדחו?! כיון דאנן לא דחינן, אינהו נמי לא דחו! {והא יום
טוב הראשון, דלדידן לא דחי, ולדידהו דחי! {**מדא**} אמרי:
לדידהו נמי לא דחי! {ואלא קשיא הני תרתי: דתנא חדא: כל
העם מוליכין את לולביהן להר הבית, ותניא אידך: לבית הכנסת
~ומתרצינן: כאן בזמן שבת המקדש קיים, כאן בזמן שאין בית
המקדש קיים?! |כלא! אידי ואידי בזמן שבת המקדש קיים, ולא
קשיא - כאן במקדש, כאן בגבולין!

{אמר ליה **אביי לרבא**: מאי שנא לולב, דעבדינן ליה שבעה זכר
למקדש, ומאי שנא ערבה, דלא עבדינן לה שבעה זכר למקדש?
אמר ליה: הואיל ואדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב! {אמר
ליה: ההוא משום לולב הוא דקא עביד ליה! ~וכי תימא: דקא
מגבה ליה והדר מגבה ליה - והא מעשים בכל יום דלא קא
עבדינן הכי?! אמר **רב זביד** משמיה ד**רבא**: לולב, דאורייתא,
עבדינן שבעה זכר למקדש - ערבה, דרבנן, לא עבדינן לה שבעה
זכר למקדש!

{למאן? ^ אילימא לאבא שאול, האמר: (ויקרא כג) "ערבי נחל"
כתיב - שתים - אחת ללולב ואחת למקדש! ^ אי לרבנן, הלכתא
גמירי לה! דאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן משום ר' נחוניא איש בקעת
בית חורתן: עשר נטיעות, ערבה, וניסוך המים, הלכה למשה
מסיני?! | אלא אמר רב זביד משמיה דרבא: לולב, דאית ליה
עיקר מן התורה בגבולין, עבדינן ליה שבעה זכר למקדש - ערבה,
דלית לה עיקר מן התורה בגבולין, לא עבדינן שבעה זכר למקדש

אמר ריש לקיש: כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח
כדי לצאת בערבה {אמר ליה ר' יוחנן: מי אמרה?! #מי אמרה?!
הא איהו אמר! דאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן משום ר' נחוניא איש
בקעת בית חורתן: עשר נטיעות, ערבה, וניסוך המים, הלכה למשה
מסיני ~ אלא מי אמרה בנטילה?! דלמא בזקיפה? ~ מי אמרה
בבעלי מומין?! דלמא בתמימים?! #

אתמר: ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי, חד אמר: ערבה יסוד נביאים,
וחד אמר ערבה מנהג נביאים. תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר יסוד
נביאים, דאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן: ערבה יסוד נביאים הוא -
תסתיים!

{אמר ליה ר' זירא לר' אבהו: מי אמר ר' יוחנן הכי?! והאמר ר'
יוחנן משום ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן: עשר נטיעות, ערבה,
וניסוך המים, הלכה למשה מסיני! <דניאל ד:טז> "אשתומם כשעה
חדא" ואמר: שכחום וחזרו ויסדום!

{ומי אמר ר' יוחנן הכי?! והאמר ר' יוחנן: דלכון אמרי - דלהון
היא! | אלא קשיא! - (מד,ב) כאן במקדש, כאן בגבולין!

אמר ר' אמיי: ערבה צריכה שיעור, ואינה ניטלת אלא בפני עצמה,
ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב {כיון דאמר מר אינה
ניטלת אלא בפני עצמה, פשיטא דאין אדם יוצא בערבה שבלולב!
כמהו דתימא? הני מילי היכא דלא אגבהיה והדר אגבהיה - אבל
אגבהיה והדר אגבהיה, אימא לא - קמשמע לן!

ורב חסדא אמר ר' יצחק: אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב¹

1 לפננו נוסף: "בי"ט הראשון של חג"

מתברת סוכה - ד

ג'וכמה שיעורה? אמר **רב נחמן**: שלשה בדי עלין לחין! <<**אורב**
ששת אמר: אפילו עלה אחד ובד אחד! ;עלה אחד ובד אחד
סלקא דעתך?! אלא אימא: אפילו עלה אחד בבד אחד!

אמר **אייבו**: הוה קאימנא קמיה דר' **אלעזר בר צדוק**, ואייתי ההוא
גברא ערבה קמיה. שקיל חביט חביט ולא בריך - קסבר: מנהג
נביאים הוא

אייבו וחזקיה, בני ברתיא דרב, אייתו ערבה לקמיה דרב. חביט
חביט ולא בריך - קא סבר: מנהג נביאים הוא

אמר **אייבו**: הוה קאימנא קמיה דרבי **אלעזר בר צדוק**. אתא
לקמיה ההוא גברא. אמר ליה: קרייתא אית לי, כרמיא אית לי,
זיתא אית לי. ואתו בני קרייתא ומקשקשין בכרמיא ואוכלין
בזיתא ;אריך או לא אריך? <אמר ליה: לא אריך! הוה קא שביק
ליה ואזיל. אמר: כדו הויתי דיירי בארעא הדא ארבעים שנין, ולא
חמיתי בר אינש מהלך בארחן דתקנן כדין! הדר ואתי ואמר ליה:
מאי מיעבד? אמר ליה: אפקר זיתא לחשוכיא, ותן פריטיא
לקשקושי כרמים!

{וקשקושי מי שרי?! והא תניא: (שמות כג) "והשביעית תשמטנה
ונטשתה" - "תשמטנה" מלקשקש; "ונטשתה" - מלסקל?! <אמר **רב**
עוקבא בר חמא: תרי קשקושי הוו - חד סתומי פילי, וחד אברויי
אילני. אברויי אילני, אסור - סתומי פילי, שרי!

אמר **אייבו** משום **רבי אלעזר בר צדוק**: אל יהלך אדם בערבי
שבתות יותר משלש פרסאות. אמר **רב כהנא**: לא אמרן אלא
לביתיה, אבל לאושפיזיה, אמאי דנקיט סמיד. ואיכא דאמרי: אמר
רב כהנא: לא נצרכא אלא אפילו לביתיה. אמר **רב כהנא**: בדידי
הוה עובדא, ואפילו כסא דהרסנא לא אשכחי

מצות לולב כיצד -- תני תנא קמיה **דרב נחמן**: סודרין על גג
האיצטבא. אמר ליה: (**מה,א**) ;וכי לייבשן הוא צריך?! אלא אימא:
על גב האיצטבא

אמר **רחבא** אמר **רב² יהודה**: הר הבית סטיו כפול היה - סטיו

2 כד לפננו, ויש מגייהים "רבי", אבל נראה שגרסתנו נכונה. ומובא מאמר זה בכמה מקומות בש"ס, ועיין

משנה: מצות ערבה כיצד? מקום היה למטה מירושלים, ונקרא "מוצא". יורדין לשם, ומלקטין משם מורביות של ערבה. ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח. תקעו והריעו ותקעו. בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים: "אנא ה' הושיעה נא! אנא ה' הצליחה נא!" **ר' יהודה** אומר: "אני והו הושיעה נא!", ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים. בשעת פטירתן, מה הן אומרים? "יופי לך מזבח! יופי לך מזבח!" **ר' אליעזר** אומר: "ליה ולך מזבח! ליה ולך מזבח!" כמעשהו בחול, כך מעשהו בשבת, אלא שהיו מלקטין אותן מערב, ומניחין אותן בגיגיות של זהב, כדי שלא יכמושו. **ר' יוחנן בן ברוקה** אומר: חריות של דקל היו מביאין, וחובטין אותן בקרקע בצדי המזבח, ואותו היום נקרא "חבוט חריות". מיד, תינוקות שומטין את לולביהן, ואוכלין אתרוגיהן

גמרא: תנא: מקום קלניא הוה - גותנא דידן, מאי טעמא קרי ליה "מוצא"? <איידי דמיפק מכרגא דמלכא, קרי ליה "מוצא"

ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח. תקעו והריעו ותקעו -- תנא: רבות, וארוכות, וגבוהות אחד עשר אמה, כדי שיהו גוחות על המזבח אמה. אמר **מרימר** משום **מר זוטרא**: שמע מינה: על היסוד מנח להו - דאי סלקא דעתך אארעא מנח להו, מכדי "עלה אמה וכנס אמה, זהו יסוד; עלה חמש וכנס אמה, זהו סובב; עלה שלש, זהו מקום הקרנות" - גוחות על גבי המזבח, היכי משכחת לה?! אלא לאו שמע מינה: איסוד מנח להו - שמע מינה!

אמר **רבי אבהו**: מאי קראה? שנאמר: (תהלים קיח) "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח"

אמר **רבי אבהו** אמר **רבי אלעזר**: כל הנוטל לולב באגודו, והדס בעבותו, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנאמר: (**מה,ב**) "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח"

אמר **רבי ירמיה** משום **רבי שמעון בן יוחי**, ור' **יוחנן** משום ר' **שמעון המחוזי** משום ר' **יוחנן המכותי**³: כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו

ביצה (יא,ב)

3 כך לפי גרסת הדפוס, ויש כ"י שגורסים: "ר' יוחנן המחוזי משום ר' יוסי המוכסי"

קרבן, שנאמר: "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח"
אמר חזקיה⁴ אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי: כל המצות
כולן, אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן, שנאמר: (שמות כו)
"עצי שטים עומדים". תניא נמי הכי: "עצי שטים עומדים" -
שעומדים דרך גדילתן; דבר אחר: "עומדים" - שמעמידין את
ציפויין; דבר אחר: "עומדים" - שמא תאמר: אבד סיברס ובטל
סיכויין - תלמוד לומר: "עצי שטים עומדים" - שעומדים לעולם
ולעולמי עולמים

ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום ר' שמעון בן יוחי: יכול אני
לפטור את כל העולם כולו מן הדין, מיום שנבראתי עד עתה.
ואילמלי אלעזר⁵ בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו. ואילמלי
יותם בן עוזיהו עמנו, מיום שנברא העולם עד סופו

ואמר חזקיה אמר ר' ירמיה משום ר' שמעון בן יוחי: ראיתי בני
עלייה, והן מועטין. אם אלף הן, אני ובני מהן; אם מאה הם, אני
ובני מהן; אם שנים הן, אני ובני הן {ומי זוטרי כולי האי?! והא
אמר רבא: תמני סרי אלפי דרא הוה דקמיה קודשא בריך הוא,
שנאמר: (יחזקאל מח) "סביב שמנה עשר אלף"?! - לא קשיא! הא
דמסתכלי באספקלריא המאירה, הא דלא מסתכלי באספקלריא
המאירה! {ודמסתכלי באספקלריא המאירה, מי זוטרי כולי האי?!
והא אמר אביי: לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי
אפי שכינה בכל יום, שנאמר: (ישעיהו ל) "אשרי כל חוכי לו" - ל"ו
בגימטריא תלתין ושיתא הוו?! - לא קשיא - הא דעיילי בבר, הא
דעיילי בלא בר!

בשעת פטירתן מה הן אומרים? "יופי לך מזבח! יופי לך מזבח!" ר'
אליעזר אומר: "ליה ולך מזבח! ליה ולך מזבח!" -- {והא קא
משתתף שם שמים ודבר אחר! ותניא: כל המשתף שם שמים ודבר
אחר, נעקר מן העולם, שנאמר: (שמות כב) "בלתי לה' לבדו"?!
כהכי קאמר: "ליה אנחנו מודים, ולך אנו משבחין! ליה אנחנו
מודים, ולך אנו מקלסין"

כמעשהו בחול, כך מעשהו בשבת, אלא שהיו מלקטין אותן מערב,
ומניחין אותן בגיגיות של זהב, כדי שלא יכמושו. ר' יוחנן בן

4 אין זה חזקיה בן ר' חייא המוזכר לעיל וברוב מקומות בש"ס, תאום של יהודה וגם אחיו של אייבו,
אלא חזקיה מאוחר יותר המוזכר לפעמים בש"ס

5 לפננו: "אליעזר"

מתברת סוכה - ד

ברוקה אומר: חריות של דקל היו מביאין, וחובטין אותן בקרקע בצדי המזבח, ואותו היום נקרא "חבוט חריות" -- אמר **רב הונא**: מאי טעמא דר' יוחנן בן ברוקה? דכתיב: (ויקרא כג) "כפות" - שנים - אחת ללולב ואחת למזבח %ורבנן אמרי: "כפת" כתיב ר' לוי אומר: כתמר - מה תמר זה, אין לו אלא לב אחד - אף ישראל, אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים!

אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: לולב שבעה וסוכה יום אחד. מאי טעמא? לולב, דמפסקי לילות מימים, כל יומא מצוה באפיה נפשיה הוא - סוכה, דלא מפסקי לילות מימים, כולהו שבעה כחד יומא אריכא דמו! ורבה בר בר חנה אמר **רבי יוחנן**: סוכה שבעה ולולב יום אחד. מאי טעמא? סוכה, דאורייתא, שבעה - לולב, דרבנן, סגי ליה בחד יומא!

כי אתא **רבין** אמר **רבי יוחנן**: אחד זה ואחד זה שבעה. אמר **רב יוסף**: נקוט דרבה בר בר חנה בידך, דכולהו אמוראי קיימי כוותיה בסוכה

{מיתבי: (מו,א) העושה לולב לעצמו, אומר: "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה"; נטלו לצאת בו, אומר: "ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב". ואף על פי שבירך עליו יום ראשון, חוזר ומברך כל שבעה. העושה סוכה לעצמו, אומר: "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה"; נכנס לישב בה, אומר: "אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה". וכיון שבירך יום ראשון, שוב אינו מברך - קשיא לולב אלולב, קשיא סוכה אסוכה! ~ בשלמא לולב אלולב, לא קשיא - כאן בזמן שבית המקדש קיים, כאן בזמן שאין בית המקדש קיים - אלא סוכה אסוכה, קשיא! אתנאי היא, דתניא: תפילין, כל זמן שמניחן, מברך עליהן, דברי **רבי**. **וחכמים** אומרים: אינו מברך אלא שחרית בלבד

אתמר: **אביי** אמר: הלכתא כרבי. ורבא אמר: הלכתא כרבנן

אמר **רב מרי ברה דבת שמואל**: חזינא ליה לרבא, דלא עביד כשמעתיה, אלא מקדים וקאי ועייל לבית הכסא, ונפיק ומשי ידיה, ומנח תפילין ומברך. וכי אצטריך זימנא אחרינא, עייל לבית הכסא, ונפיק ומשי ידיה, ומנח תפילין ומברך. ואנן נמי כרבי עבדינן, ומברכין כל שבעה

אמר **מר זוטרא**: חזינא ליה לרב פפי, דכל אימת דמנח תפילין, מברך. **רבנן דבי רב אשי**, כל אימת דמשמשי בהו מברכי

אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: מצות לולב כל שבעה. ור' **יהושע בן לוי** אמר: יום ראשון מצות לולב - מכאן ואילך, מצות זקנים. ורבי **יצחק** אמר: כל יומא מצות זקנים, ואפילו יום ראשון {והא קיימא לן דיום ראשון דאורייתא?!} **איימא**: בר מיום ראשון! {אי הכי, היינו דרבי יהושע בן לוי?!} **איימא**: "וכן אמר רבי יצחק!"

ואף **רב** סבר כל שבעה מצות לולב. דאמר **רבי חייא בר אשי** אמר **רב**: המדליק נר של חנוכה צריך לברך. **רבי ירמיה** אמר: הרואה נר של חנוכה צריך לברך; **מאי מברך?** אמר **רב יהודה**: יום ראשון, המדליק מברך שלש, הרואה מברך שתיים. מכאן ואילך, מדליק מברך שתיים, ורואה מברך אחת! **ומאי מברך?** "ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר חנוכה"⁶! **והיכן צונו?** **אמ"ל תסור** "אורב נחמן בר יצחק אמר: (דברים לב) "שאל אביך ויגדך"

מאי ממעט? **אזמן!** {**איימא**: ממעט נס?!} **אנס כל יומא איתיה?**
רב נחמן בר יצחק מתני לה בהדיא: אמר **רב**: כל שבעה, מצות לולב

תנו רבנן: העושה סוכה לעצמו אומר: "ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה"; **נכנס לישב בה**, אומר: "ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה"; היתה עשויה ועומדת - אם יכול לחדש בה דבר, מברך - אם לאו, לכשיכנס לישב בה, מברך שתיים. אמר **רב אשי**: חזינא ליה ל**רב כהנא** דקאמר להו לכולהו אכסא דקדושא

תנו רבנן: היו לפניו מצות הרבה, אומר: "ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצות". **רבי יהודה** אומר: מברך על כל אחת ואחת בפני עצמה. אמר **ר' זירא**, ואיתימא **רבי חנינא בר פפא**: הלכתא כרבי יהודה. ואמר **רבי זירא**, ואיתימא **רבי חנינא בר פפא**: מאי טעמא דרבי יהודה? דכתיב: (תהלים סח) "ברוך ה' יום יום" - וכי ביום מברכין אותו, ובלילה אין מברכין אותו?! - אלא בא לומר לך: בכל יום ויום, תן לו מעין ברכותיו - הכא נמי, בכל דבר ודבר, תן לו מעין ברכותיו

ואמר **ר' זירא**, ואיתימא **ר' חנינא בר פפא**: בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם - מדת בשר ודם, כלי ריקן (**מו,ב**) מחזיק

6 יש גורסים: "של חנוכה"
7 רש"ל מחק מ"מאי" עד "איתיה", ששייך לעיל ולא כאן, ובכ"י יש שלא גורסים

מתברת סוכה - ד

- מלא אינו מחזיק. אבל מדת הקב"ה, מלא מחזיק - ריקן, אינו מחזיק! שנאמר: (דברים כח) "והיה אם שמוע תשמע בקול ה' " - אם שמוע, תשמע - ואם לאו, לא תשמע! דבר אחר: אם שמוע בישן, תשמע בחדש. (דברים ל) "ואם יפנה לבבך" - שוב לא תשמע

מיד, תינוקות שומטין את לולביהן, ואוכלין אתרוגיהן -- אמר ר' **יוחנן**: אתרוג בשביעי, אסור; בשמיני, מותר. סוכה, אפילו בשמיני אסורה. **וריש לקיש** אמר: אתרוג, אפילו בשביעי נמי מותר #במאי קא מיפלגי? אמר סבר: למצותה אתקצאי, ומר סבר: לכולי יומא אתקצאי! #

{איתיביה ריש לקיש לר' יוחנן: מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן - מאי? לאו הוא הדין לגדולים?! כלא! תינוקות דוקא!

איכא דאמרי: {איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן - תינוקות אין, גדולים לא?! כהוא הדין דאפילו גדולים, והאי דקתני תינוקות, אורחא דמלתא קתני!

אמר ליה **רב פפא לאביי**: j לרבי יוחנן, מאי שנא סוכה, מאי שנא אתרוג? אמר ליה: סוכה, דחזיא לבין השמשות, דאי איתרמי ליה סעודתא בעי מיתב בגווה ומיכל בגווה, אתקצאי לבין השמשות. ומיגו דאתקצאי לבין השמשות, אתקצאי לכולי יומא דשמיני - אתרוג, דלא חזי לבין השמשות, לא אתקצאי לבין השמשות, ולא אתקצאי לכולי יומא דשמיני!

ולוי אמר: אתרוג, אפילו בשמיני אסור. **ואבוה דשמואל** אמר: אתרוג בשביעי אסור, בשמיני מותר. קם אבוה דשמואל בשיטתיה דלוי. קם ר' זירא בשיטתיה דאבוה דשמואל. דאמר ר' **זירא**: אתרוג שנפסלה, אסור לאוכלה כל שבעה

אמר ר' **זירא**: לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא. מאי טעמא? דינוקא מקנא קני, אקנויי לא מקני, ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו!

ואמר ר' **זירא**: לא לימא איניש לינוקא דיהיבנא לך מידי, ולא יהיב ליה, משום דאתי לאגמוריה שיקרא, שנאמר: (ירמיהו ט)

”למדו לשונם דבר שקר”

ובפלוגתא דר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש, דאיתמר: הפריש שבעה אתרוגין לשבעה ימים - אמר **רב**: כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר. **ורב אסי** אמר: כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה למחר. **במאי קא מיפלגי?** אמר סבר: למצותה אתקצאי, ומר סבר: לכולי יומא אתקצאי!

ואנן, דאית לן תרי יומי, היכי עבדינן? אמר **אביי**: שמיני ספק שביעי, אסור; תשיעי ספק שמיני, מותר. **מרימר** אמר: אפילו שמיני ספק שביעי מותר

בסורא עבדי כמרימר. **רב שישא בריה דרב אידי** עביד כאביי. והלכתא כאביי

אמר **רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת** משמיה **דרב**: שמיני ספק שביעי, שביעי לסוכה ושמיני לברכה. **ור' יוחנן** אמר: שמיני לזה ולזה - מיתב, כולי עלמא לא פליגי דיתבינן. כי פליגי (**מז,א**) לברוכי. למאן דאמר שביעי לסוכה, ברוכי נמי מברכינן - למאן דאמר שמיני לזה ולזה, ברוכי לא מברכינן

אמר **רב יוסף**: נקוט דר' יוחנן בידך, **דרב הונא בר ביזנא** וכל גדולי הדור איקלעו בסוכה בשמיני ספק שביעי. מיתב הוו יתבי - ברוכי לא בריכי **ודלמא** סבירא להו כמאן דאמר כיון שבירך יום טוב ראשון, שוב אינו מברך?! **אגמירי** דמאפר אתו!

איכא דאמרי: ברוכי, כולי עלמא לא פליגי דלא מברכינן - כי פליגי למיתב - למאן דאמר שבעה לסוכה, מיתב יתבינן - ולמאן דאמר שמיני לזה ולזה, מיתב נמי לא יתבינן

אמר **רב יוסף**: נקוט דר' יוחנן בידך, דמרא דשמעתא מני? רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת, ובשמיני ספק שביעי, לבר מסוכה יתיב!

והלכתא: מיתב יתבינן, ברוכי לא מברכינן

אמר **ר' יוחנן**: אומרים זמן בשמיני של חג, ואין אומרים זמן בשביעי של פסח. ואמר **ר' לוי בר חמא** ואיתימא **ר' חמא בר**

חנינא: תדע, שהרי חלוק בשלשה דברים: בסוכה, ולולב, וניסוך המים. ולרבי יהודה, דאמר: בלוג היה מנסך כל שמונה, הרי חלוק בשני דברים

{אי הכי, שביעי של פסח נמי, הרי חלוק באכילת מצה?! דאמר מר: לילה ראשונה חובה - מכאן ואילך, רשות! אהכי השתא, התם מלילה חלוק, מיום אינו חלוק - הכא, אפילו מיום נמי חלוק! <<רבנא אמר: זה חלוק משלפניו, וזה חלוק משלפני פניו! <<רב פפא אמר: הכא כתיב: "פר" - התם כתיב: "פרים"! <<רב נחמן בר יצחק אמר: הכא כתיב "ביום" - התם כתיב "וביום"! <<רב אשי אמר: הכא כתיב (במדבר כט) "כמשפט" - התם כתיב "כמשפט"!

^ לימא מסייע ליה: הפרים האילים והכבשים מעכבין זה את זה. ורבי יהודה אומר: פרים אין מעכבין זה את זה, שהרי מתמעטין והולכין. אמרו לו: גוהלא כולן מתמעטין והולכין בשמיני?! אמר להן: שמיני רגל בפני עצמו הוא! שכשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן ושיר וברכה ולינה, אף שמיני טעון קרבן ושיר וברכה ולינה (מזב) ~ מאי? לאו זמן?! כלא! ברכת המזון ותפלה!

~ הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך זמן, זמן כל שבעה, מי איכא?! אהא לא קשיא! דאי לא בריך האידינא, מברך למחר או ליומא אחרינא! {מכל מקום כוס בעינן! #לימא מסייע ליה לר' נחמן, דאמר רב נחמן: זמן, אומר אפילו בשוק, דאי אמרת בעינן כוס, כוס כל יומא מי איכא?! # דלמא דאיכלע ליה כוס

{וסבר ר' יהודה שמיני טעון לינה?! והא תניא: רבי יהודה אומר: מנין לפסח שני שאינו טעון לינה? שנאמר: (דברים טז) "ופנית בבקר והלכת לאהלך", וכתיב: "ששת ימים תאכל מצות" - את שטעון ששה, טעון לינה - את שאינו טעון ששה, אינו טעון לינה ~ למעוטי מאי? לאו למעוטי נמי שמיני של חג?! כלא! למעוטי פסח שני, דכוותיה! ~ הכי נמי מסתברא, דתנן: הביכורים טעונין קרבן, ושיר, ותנופה, ולינה - מאן שמעת ליה דאמר תנופה? רבי יהודה! וקאמר: טעון לינה! ~ דתניא: ר' יהודה אומר: (דברים כו) "והנחתו" - זו תנופה ג' אתה אומר זו תנופה, או אינו אלא הנחה ממש? כשהוא אומר "והניחו", הרי הנחה אמור - הא מה אני מקיים "והנחתו"? זו תנופה!

{ודלמא ר' אליעזר בן יעקב היא, דתניא: (דברים כו) "ולקח הכהן הטנא מידך" - לימד על הביכורים שטעונין תנופה, דברי ר' אליעזר בן יעקב ~ מאי טעמא דר' אליעזר בן יעקב? אתיא "יד"

מתברת סוכה - ד

"יד" משלמים - כתיב הכא: "ולקח הכהן הטנא מידך", וכתוב התם: (ויקרא ז) "ידיו תביאינה את אשי ה' " - מה כאן, כהן - אף להלן, כהן; ומה להלן, בעלים - אף כאן, בעלים! הא כיצד? כהן מניח ידו תחת יד בעלים, ומניף!#

גמאי הוי עלה? ארב נחמן אמר: אומרים זמן בשמיני של חג!
<< ארב ששת אמר: אין אומרים זמן בשמיני של חג!

והלכתא: אומרים זמן בשמיני של חג

תניא כוותיה דרב נחמן: שמיני (מח,א) רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב: פייס בפני עצמו, זמן בפני עצמו, רגל בפני עצמו, קרבן בפני עצמו, שירה בפני עצמו, ברכה בפני עצמו

משנה: ההלל והשמחה שמונה, כיצד? מלמד שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג
גמרא: גמנא הני מילי? אדתנו רבנן: (דברים טז) "והיית אך שמח" - לרבות לילי יום טוב האחרון גאו אינו אלא יום טוב הראשון? כשהוא אומר "אך", חלק! ומה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון? אמרבה אני לילי יום טוב האחרון, שיש שמחה לפניו, ומוציא אני לילי יום טוב הראשון, שאין שמחה לפניו

משנה: סוכה שבעה כיצד? גמר מלאכול, לא יתיר את סוכתו, אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה, מפני כבוד יום טוב האחרון של חג

גמרא: גאין לו כלים להוריד, מהו? גאין לו כלים?! - אלא כי אשתמש, במאי אשתמש?! ~אלא: גאין לו מקום להוריד כליו, מהו? אר' חייא בר אשי אמר: פוחת בה ארבעה! << ארבי יהושע בן לוי אמר: מדליק בה את הנר! #ולא פליגי - הא לן, והא להו! # {הא תינח סוכה קטנה - סוכה גדולה, מאי איכא למימר?! <דמעיל בה מאני מיכלא! דאמר רבא: מאני מיכלא, בר ממטללתא - מאני משתיא, במטללתא

משנה: ניסוך המים, כיצד? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגים היה ממלא מן השילוח. הגיעו לשער המים, תקעו והריעו ותקעו. עלה בכבש ופנה לשמאלו. שני ספלים של כסף היו שם. ר' יהודה

אומר: של סיד היו, אלא שהיו מושחרין פניהם מפני היין. ומנוקבין **(מתב)** כמין שני חוטמין דקין, אחד מעובה ואחד דק, כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת. מערבו של מים מזרחו של יין. עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים, יצא. **ר' יהודה** אומר: בלוג היה מנסך כל שמונה, ולמנסך אומר לו: "הגבה ידך!" שפעם אחד נסך אחד על גבי רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן. כמעשהו בחול, כך מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח, ומניחה בלשכה. נשפכה, נתגלתה - היה ממלא מן הכיור. שהיין והמים מגולין, פסולין לגבי מזבח

גמרא: גמנא הני מילי? אמר **רב עינא:** דאמר קרא: (ישעיהו יב) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה"

הנהו תרי מיני, חד שמיה "ששון" וחד שמיה "שמחה". אמר ליה ששון לשמחה: אנא עדיפנא מינך, דכתיב: (ישעיהו לה) "ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה!" אמר ליה שמחה לששון: אנא עדיפנא מינך, דכתיב: (אסתר ח) "שמחה וששון ליהודים". אמר ליה ששון לשמחה: חד יומא, שבקוד ושיווך פרוונקא, דכתיב: (ישעיהו נה) "כי בשמחה תצאו" אמר ליה שמחה לששון: חד יומא, שבקוד ומלו בך מיא, דכתיב: "ושאבתם מים בששון"

אמר ליה ההוא מינא דשמיה "ששון" לר' **אבהו:** עתידינו דתמלו לי מים לעלמא דאתי, דכתיב: "ושאבתם מים בששון!" אמר ליה: אי הוה כתיב "לששון", כדקאמרת - השתא דכתיב "בששון", משכיה דההוא גברא משוינן ליה גודא, ומלינן ביה מיא!

עלה בכבש ופנה לשמאלו -- תנו רבנן: כל העולים למזבח, עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל, חוץ מן העולה לשלשה דברים הללו, שעולין דרך שמאל וחוזרין על העקב, ואלו הן: ניסוך המים, וניסוך היין, ועולת העוף כשרבתה במזרח

שני ספלים של כסף היו שם. **ר' יהודה** אומר: של סיד היו, אלא שהיו מושחרין⁸ פניהם מפני היין -- {בשלמא דיין משחיר - דמיא, אמאי משחיר?! כיון דאמר מר: עירה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא, של מים אתי לאשחורי

8 כך במשנה לעיל, אבל לפנינו כאן: "משחירין"

מתברת סוכה - ד

ומנוקבין כמין שני חוטמין דקין, אחד מעובה ואחד דק, כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת -- ^ לימא מתניתין רבי יהודה היא ולא רבנן! דתנן: **רבי יהודה** אומר: בלוג היה מנסך כל שמונה - דאי רבנן, כי הדדי נינהו! אפילו תימא רבנן - חמרא סמיד - מיא קליש ~ הכי נמי מסתברא, דאי רבי יהודה, רחב וקצר אית ליה, דתניא: **רבי יהודה** אומר: שני קשוואות היו שם, אחד של מים ואחד של יין. של יין פיה רחב - של מים, פיה קצר - כדי שיהו שניהם כלין בבת אחת - שמע מינה!

מערבו של מים מזרחו של יין. עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים, יצא -- תנו רבנן: מעשה בצדוקי אחד שניסך על גבי רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן. ואותו היום נפגמה קרן המזבח, והביאו בול של מלח וסתמוהו. לא מפני שהוכשר לעבודה, אלא מפני שלא יראה מזבח פגום, **(מט,א)** שכל מזבח שאין לו לא כבש ולא קרן ולא יסוד ולא ריבוע, פסול לעבודה. **רבי יוסי בר יהודה** אומר: אף הסובב

אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: שיתין מששת ימי בראשית נבראו, שנאמר: (שיר השירים ז) "חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן" - "חמוקי ירכיך" - אלו השיתין; "כמו חלאים" - שמחוללין ויורדין עד התהום; "מעשה ידי אמן" - זו מעשה ידי אומנותו של הקב"ה

תנא **דבי ר' ישמעאל**: (בראשית א) "בראשית" - אל תיקרי "בראשית" אלא "ברא שית"

תניא: **ר' יוסי** אומר: שיתין מחוללין ויורדין עד תהום, שנאמר: (ישעיהו ה) "אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שורק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו" - "ויטעהו שורק" - זה בית המקדש; "ויבן מגדל בתוכו" - זה מזבח; "וגם יקב חצב בו" - אלו השיתין

תניא: אמר **ר' אלעזר בר צדוק**: לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו של כבש, ואחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם, ומלקטין משם יין קרוש שדומה לעיגולי דבילה, ובאין ושורפין אותו בקדושה, שנאמר: (במדבר כח) "בקדש הסך נסך שכר לה' " - **(מט,ב)** כשם שניסוכו בקדושה, כך שריפתו בקדושה - מאי משמע? אמר **רבינא**: אתיא "קדש" "קדש" - כתיב הכא: (במדבר כח) "בקדש הסך נסך", וכתוב התם: (שמות כט) "ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא"

כמאן אזלא הא דתנן: נסכים, בתחילה מועלין בהן - ירדו לשיתין, אין מועלין בהן ^ לימא רבי אלעזר בר צדוק היא, דאי רבנן, הא נחתו להו לתהום! אפילו תימא רבנן, בדאיקלט!

ואיכא דאמרי: ^ לימא רבנן היא ולא ר' אלעזר בר צדוק, דאי רבי אלעזר, אכתי בקדושתיהו קיימי! אפילו תימא רבי אלעזר, אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו!

אמר **ריש לקיש**: בזמן שמנסכין יין על גבי מזבח, פוקקין את השיתין, לקיים מה שנאמר: "בקדש הסך נסך שכר לה" ^ מאי משמע? אמר **רב פפא**: "שכר" לשון שתיה, לשון שביעה, לשון שכרות. אמר **רב פפא**: שמע מינה: כי שבע איניש חמרא, מגרוניה שבע. אמר **רבא**: צורבא מרבנן דלא נפישא ליה חמרא, ליגמע גמועי. רבא, אכסא דברכתא אגמע גמועי

דרש **רבא**: מאי דכתיב: (שיר השירים ז) "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב"? - מה יפו פעמותיהן של ישראל בשעה שעולין לרגל; "בת נדיב" - בתו של אברהם אבינו, שנקרא "נדיב", שנאמר: (תהלים מז) "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם" - ואלהי אברהם, ולא אלהי יצחק ויעקב?! אלא אלהי אברהם, שהיה תחילה לגרים!

תנא דבי **רב ענן**: מאי דכתיב: (שיר השירים ז) "חמוקי ירכיך"? כלמה נמשלו דברי תורה כירך? לומר לך: מה ירך בסתר, אף דברי תורה בסתר. והיינו דאמר **ר' אלעזר**: מאי דכתיב: (מכה ו) "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך"? - "עשות משפט" - זה הדין; "ואהבת חסד" - זו גמילות חסדים; "והצנע לכת עם אלהיך" - זו הוצאת המת והכנסת כלה לחופה ~ והלא דברים קל וחומר: ומה דברים שדרכן לעשותן בפרהסיא, אמרה תורה "הצנע לכת" - דברים שדרכן לעשותן בצנעא, על אחת כמה וכמה!

אמר **ר' אלעזר**: גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות, שנאמר: (משלי כא) "עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח". ואמר **ר' אלעזר**: גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, שנאמר: (הושע י) "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד" - אם אדם זורע, ספק אוכל ספק אינו אוכל - אדם קוצר, ודאי אוכל! ואמר **ר' אלעזר**: אין צדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנאמר: "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד"

תנו רבנן: בשלשה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה:

מתברת סוכה - ד

צדקה בממונו - גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו; צדקה לעניים - גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים; צדקה לחיים - גמילות חסדים בין לחיים בין למתים. ואמר **ר' אלעזר**: כל העושה צדקה ומשפט, כאילו מילא כל העולם כולו חסד, שנאמר: (תהלים לג) "אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ" ; שמא תאמר: כל הבא לקפוץ, קופץ? תלמוד לומר: (תהלים לו) "מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון"! ; יכול אף ירא שמים כן"? תלמוד לומר: (תהלים קג) "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו"!

אמר **ר' חמא בר פפא**: כל אדם שיש עליו חן, בידוע שהוא ירא שמים, שנאמר: "חסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו"

ואמר **ר' אלעזר**: מאי דכתיב: (משלי לא) "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה"? ; וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד?! אלא תורה לשמה, זו היא תורה של חסד - שלא לשמה, זו היא תורה שאינה של חסד

איכא דאמרי: תורה ללמדה, זו היא תורה של חסד - שלא ללמדה, זו היא תורה שאינה של חסד

כמעשהו בחול, כך מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח, ומניחה בלשכה -- {ואמאי?! נייתי במקודשת?!} אמר **זעירי**: קסבר: אין שיעור למים, וכלי שרת מקדשין שלא מדעת - (**נא**) ואי מייתי במקודשת, איפסילו להו בלינה! <<חזקיה אמר: כלי שרת, אין מקדשין אלא מדעת. וגזירה שמא יאמרו לדעת נתקדשו! >> אמר **ר' ינאי** אמר **ר' זירא**: אפילו תימא יש שיעור למים, וכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת - וגזירה שמא יאמרו: לקידוש ידים ורגלים מלאן!

נשפכה, נתגלתה - היה ממלא מן הכיור, שהיין והמים מגולין, פסולין לגבי מזבח -- ; ואמאי?! ליעביר במסננת?! ^ לימא מתניתין דלא כר' נחמיה, דתניא: מסננת יש בו משום גילוי. אמר **רבי נחמיה**: אימתי? בזמן שהתחתונה מגולה - אבל בזמן שהתחתונה מכוסה, אף על פי שהעליונה מגולה, אין בה משום גילוי, מפני שארס נחש דומה לספוג - צף ועומד במקומו <אפילו תימא רבי נחמיה! אימר דאמר ר' נחמיה להדיוט - אבל לגבוה, מי אמר?!

מתברת סוכה - ד

ולית ליה לרבי נחמיה: (מלאכי א) "הקריבהו נא לפחתך הירצך
או הישא פניך אמר ה' צבאות"!?!